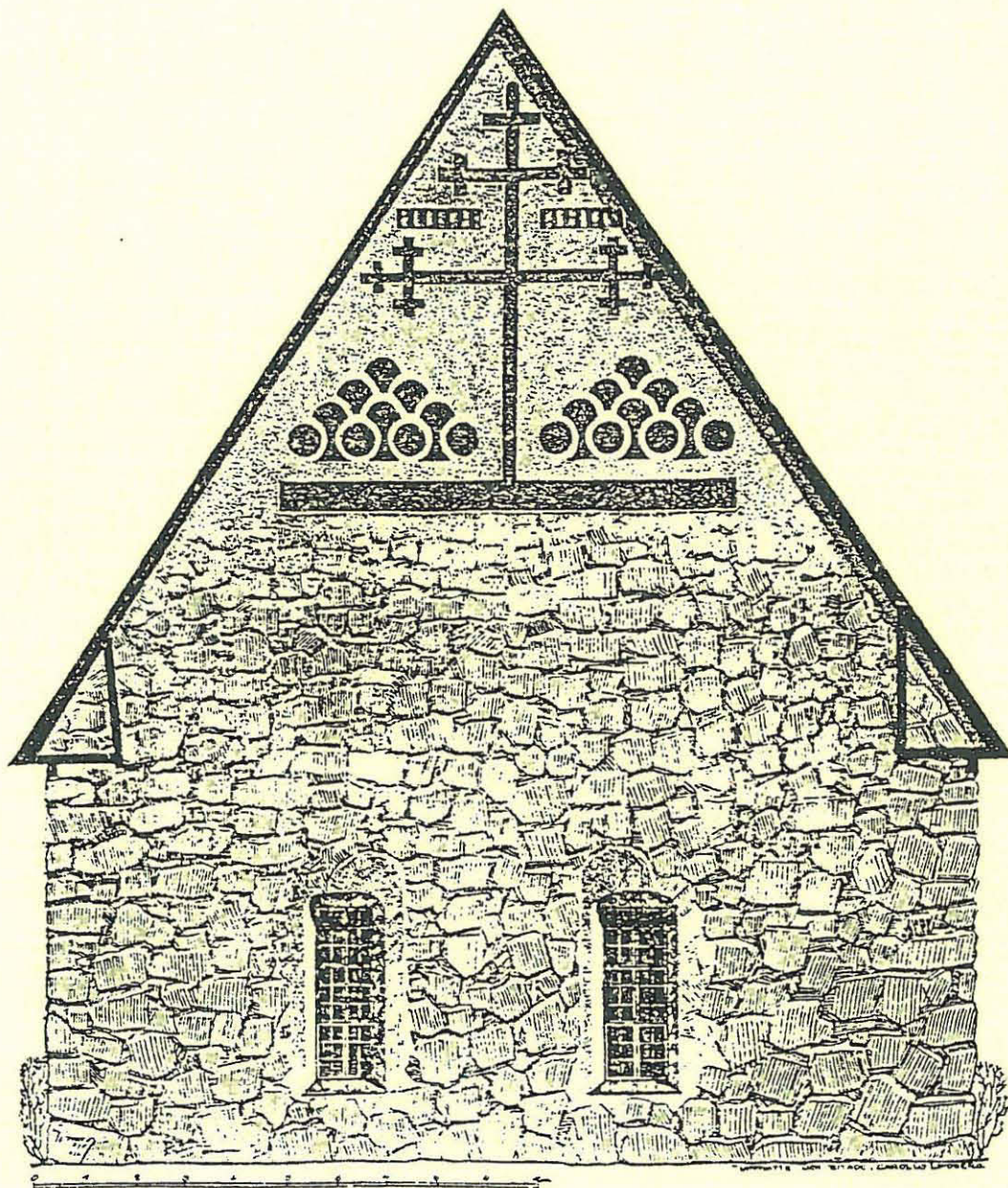

2/16.1.2014

INKOON KIRKKO
korjausohjelma 1988
esko järventaus arkkitehti safa

INKOON KIRKON KORJAUSTÖIDEN HISTORIAA	1
SUUNNITELMAT JA PIIRUSTUKSET	7
KIRKON RAKENTEIDEN KUNTO	8
KONSERVOINTITYÖT	9
ULKO-OVET JA IKKUNAT	10
LEHTERI JA URUT	10
KUORI JA KUORI-URUT	11
SAARNASTUOLI	12
ISTUINPENKIT	12
LATTIA	12
VESIKATTO	13
VALAISTUS JA SÄHKÖTYÖT	13
SAKARISTO	14
KÄYTTÖTEKSTIILIT	15
MAALAUSTYÖT	15
LÄMMITYS	15
KELLOTAPULI, KIVIAITA JA PORTIT	16
VANHA ALTTARITAUHU	16
KORJAUSTYÖN TAVOITTEET	17

INKOON KIRKON KORJAUSTÖIDEN HISTORIAA

*****

Inkoon kirkon rakentaminen liittyy Uudenmaan kirkkojen varhaisimpaan rakennusvaiheeseen. Sen vanhimmat osat lienevät 1200-luvun lopulta tai 1300-luvun alkupuolelta. Nykymuotonsa kaksilaivaiseksi hallikirkoksi se on laajennettu 1400-luvun lopulla. Tältä ajalta ovat myös kirkon seinä- ja holvimaalaukset.

- 1623 paloi kirkko salaman sytyttämänä
- 1670 tehtiin asehuoneen perusteellinen korjaus
- 1674 kirkkoon rakennettiin uusi kuoriaita, jossa oli inscriptio: "Guds namn till ähra och thetta Herrans hus til prydnad är denna Chor Balck år 1674 bygd och målad med General Gouverneurens i Lifland Gustaf Flemings och dess Frus Grefwinnas Merthas Posses bekostnad".
- 1732 kesällä suorittivat muurarimestari Jacob Collin ja rakennusmestari Johan Freidrich Schultze kirkon isonvihan jälkeisten vaurioiden tarkastuksen. Korjaustöistä tehtiin sopimus Schultzenin kanssa
- 1733 vanha vesikatto ja kattotuolit purettiin. Seinämuurit ja päädyt olivat huonokuntoiset ja niitä jouduttiin madaltamaan. Uudet kattotuolit tehtiin valmiiksi maassa, nostettiin ylös ja kiinnitettiin paikoilleen
- 1734 kirkkoon tehtiin uusi paanukatto, pohjois-lape männystä, etelälape haavasta. Holvit korjattiin päätyjen madaltamisesta saaduilla tiilillä

- 1735 katto käsiteltiin punamullan ja tervan sekoituksella. Ulkoseinät ja päädyt rapattiin sekä sisäseinät ja holvit valkaistiin Gotlannin kalkilla. Tällöin nähtävästi peitettiin seinä ja holvimaalaukset. Pohjoisseinän sakariston oven länsipuolelle avattiin uusi ikkuna-aukko. Asehuone katettiin ja rapattiin. Isonvihan jälkeiseen korjaustyöhön saatiin lisärahoitusta Härnosandin, Turun ja Porvoon hiippakunnissa kannetulla yleisellä kolehdilla
- 1739-1740 rakennusmestari Schultze rakensi uuden kellotapulin vanhan kiviosan päälle
- 1743 kirkon puuseppä Petter Alfors korjasi sakariston holvin, seinät ja lattian. Sakaristoon tehtiin viinikellari
- 1744 Alfors laajensi sakariston ikkuna-aukon
- 1745 kirkkoon tehtiin uusi lattia
- 1746 kirkkoon valmistettiin uudet penkit
- 1747 kuorin eteläseinustalle muurattiin pappein hauta
- 1756 sakariston viinikellari holvattiin
- 1818 kirkkoon tehtiin kolme uutta ikkuna-aukkoa, kaksi pohjoisseinälle ja yksi länsiseinälle. Muut ikkunat suurennettiin niiden mukaisiksi. Ikkunat varustettiin puulistoin ja maalattiin vihreällä öljymaalilla. Kuoriaita poistettiin. Asehuoneen katto madallettiin. Työt tehtiin vihtiläisen rakennusmestari Märten Tolpon johdolla
- 1824 kirkko rapattiin ja valkaistiin ulkopuolelta. Työn suoritti muurarinkisälli Magnus Hellenius Helsingistä
- 1838 paanukaton etelälape uusittiin

- 1839 kirkon kiinteä sisustus ja lattia todettiin huonokuntoisiksi ja vanhoiksi ja ne päätettiin uusia
- 1840 hyväksyttiin arkkitehti Jean Wikin laatima suunnitelma kirkon uudesta sisustuksesta. Korjaustyötä valvomaan palkattiin Wikin suositteluun rakennusmestari Henrik Gustaf Kraft Helsingistä. Työn aikana päätettiin purkaa asehuone ja käyttää sen kivet uusien lattiavasojen alle. Kuorissa olleet haudat, pappein hauta ja Bollstadin (Fagervikin) hauta, tasoitettiin. Kirkon penkit, alttarikaide ja saarnastuoli uusittiin. Lisäksi rakennettiin länsipäähän lehteri. Oviaukot suurennettiin ja ovet uusittiin ulospäin aukeaviksi
- 1841 Maalarinkisälli Carl Edvard Knagg Fagervikin ruukista otti tehdäkseen kirkon uuden sisustuksen maalauksen. Penkit ja ovet maalattiin tammipuuta jäljittelevällä vaaleankeltaisella ja alttarikaide sekä saarnastuoli marmorin kaltaisella valkealla värillä. Holvit valkaistiin liidulla ja seinät maalattiin vesivärillä vaaleankeltaisiksi
- Aloitettiin urkujen rakentaminen. Ne oli tilattu tukholmalaiselta urkujenrakentaja Gustaf Anderssonilta. Urkujen fasadipiirustukset oli laatinut ruotsalainen arkkitehti C.G. Blom Carlsson. 16-äänikertaiset urut rakensi Tukholmesta Suomeen tullut urkujenrakentaja A.T. Thulé, Kangasalan urkutehtaan perustaja
- 1842 Kultaaja Christoffer Weis Helsingistä sai tehtäväkseen kullata saarnastuolin ja sen katoksen koristukset oikealla kullalla.

- 1842 Hän valmisti myös urkufasadien ornamentit kultauksineen. Urkujen muun maalauksen teki maalari Carl Gustaf Forsström Helsingistä. Päätettiin hankkia taiteilija Johan Lindhiltä Helsingistä uusi, Kristuksen ylösnousemusta kuvaava alttaritaulu. Taulun kehyksen valmisti kultaaaja Weis arkkitehti J.E. Gustafsonin laatiman piirustuksen mukaan. Hankittiin uudet numerotaulut
- 1843 sakariston itäseinään avattiin ovi
- 1844 kirkkoon asennettiin Fiskarsin ruukista ostettu ukkosenjohdatin
- 1848 päätettiin uusia sakariston lattia ja korottaa se kirkon lattian tasolle sekä parantaa ilmanvaihtoa
- 1854-1855 rapattiin kirkon ulkoseinät ja päädyt kalkilla. Työn suoritti pitäjänmuurari Gabriel Forsberg. Samassa yhteydessä asennettiin sakariston itäseinän ikkunaan kalterit ja pohjoisseinän ikkuna laajennettiin. Sakaristoon hankittiin glaseeratuista kaakeleista tehty uuni
- 1860 kaakeliuunin tilalle hankittiin sakaristoon rautakamina
- 1861 kirkon sisäseinät ja holvit valkaistiin. Työhön käytettiin valkoista liitua, johon siveltäessä sekoitettiin riittävään määrään hienoa ruisjauhoa. Maalauksen teki Carl Enoc Edward Wassholm Degerbystä
- 1880 kirkkoon asennettiin lämmityslaitokseksi kaksi rautakaminaa
- 1894 muinaistieteellinen toimikunta tutki maiteri Emil Nervanderin johdolla kirkon keskiaikaiset maalaukset. Polyteknikko Armas Lindgren hakkasi ne esille ja teki

- 1894 niistä kalkkeeraukset tai akvarellit
- 1896 paroni Eduard Hisingerin johdolla toiminut komitea halusi restauroida kirkon maalaukset. Ne todettiin kuitenkin huonokuntoisiksi. Ainoastaan Kuolemantanssi- ja Neitsyt Marian kuolema -aiheet päätettiin kunnostaa. Restauroinnin toteutti Armas Lindgren ajan tavan mukaisena päällemaalauksena
- 1899 urkujenrakentaja Albanus Jurva uudisti urkujen koneiston
- 1915 kaminoiden nokeamat seinä- ja holvipinnat valkaistiin. Ikkunoihin asennettiin toiset lasit
- 1936 urut uusittiin Gebh. Riegerin toimesta
- 1937 kirkkoon asennettiin keskuslämmitys. Samassa yhteydessä suoritti muinaistieteellinen toimikunta tutkimuksen kirkon lattian alla. Sisustusta uusittiin, mm. penkkien ovet poistettiin ja niiden istumamukavuutta parannettiin arkkitehtitoimisto Bertel Liljeqvistin suunnitelman mukaisesti. Työn valvojana oli rakennusmestari Olin Esposota. Kirkko nähtävästi myös sähköistettiin
- 1953-1954 kirkon kuoriosan kalkkimaalaukset restauroitiin konservaattori Oskari Niemen johdolla. Alttaritaulun paikalle laitettiin Niemen restauroima krusifiksi. Puinen alttaripöytä poistettiin ja taulun alustana ollut keskiaikainen tiilialttari harvinaisine kalkkikivilevyineen kunnostettiin
- 1968 kirkon lämmityslaitos uusittiin
- 1976 sakariston sisustus uusittiin arkkitehtitoimisto Lars Rejströmin laatiman suunnitelman mukaan. Sakariston seinät ja holvi

1976 restauroitiin. Kirkko salaojitettiin ja varustettiin sadevesikaivoin.

Kirkon paanukaton etelälape uusittiin.

SUUNNITELMAT JA PIIRUSTUKSET

Inkoon keskiaikainen kirkko on pohjamuodoltaan kaksilaivainen ja sellaisena meillä harvinainen. Kaksilaivaisuuden takia on tyydyttävä hyväksymään se, mitä ei voi muuttaa. Näkyvyys alttarille on rajoitettu, urut soivat pääasiassa vain toisessa laivassa ja kirkkokuoro on näihin asti laulanut paksun pilarin takana. Nämä näennäiset epäkohdat on seurakunnassa opittu sietämään ja itse asiassa ne ovat omiaan rikastuttamaan jumalanpalvelusta ja tuomaan sen kulkuun omat erityiset piirteensä.

Kirkko ja varsinkin sen interiööri on kokenut monia muutoksia, mutta se on pääpiirteittäin säilynyt siinä asussa, jonka arkkitehti Jean (Johan Erik) Wiik on 140 vuotta sitten sille antanut. Tätä eheätä ja arkkitehtonisesti arvokasta kokonaisuutta ei ole mistään syystä aihetta muuttaa eikä tuoda interiööriin uusia silmäänpiistäviä lisiä. Välttämättömät korjaukset pyritään tekemään niin, että ne jäävät huomaamattomiksi. Näin olleen tärkeimmäksi työksi muodostuu konservoiva pintakäsittely niin ulkoa kuin sisältäkin. Tästä johtuen arkkitehdin päätehtäväksi jää jatkuva neuvonpito seurakunnan ja museoviraston edustajien sekä eri alojen asiantuntijoitten kanssa. Töiden suoritus tapa, materiaalivalinnat ja värikysymykset jäävät myös arkkitehdin huoleksi samoin kuin seurakunnan esitysten ja arkkitehtonisten näkökohtien mukauttaminen taidehistoriallisten tutkimusten tuloksiin. Arkkitehti neuvottelee kaikkien osapuolten kanssa kirkkotekstiilien ja muiden inventaarioiden hankinnasta ja käytöstä.

Arkkitehdin piirustusten laatiminen jää tässä korjaustyössä epätavallisen vähäiseksi.

Korjaussuunnitelmaan liittyy neljä piirustusta:

- n:o 1 Pohjapiirustus. Mittauspiirustus 1:100
- n:o 2 Lehteri. Mittauspiirustus 1:100
- n:o 3 Leikkaus. Mittauspiirustus 1:100.
(Ei muutoksia)
- n:o 4 Itäpääty 1:100. Tussipiirustus. Carolus Lindberg 1919. Tämän niteen kansilehtenä.

Olen pitänyt tarpeettomana piirtää muutoksia erikseen. Olen tehnyt lisäyksiä Museovirastosta saamiini oivallisiin mittauspiirustuksiin mittakaavassa 1:100.

KIRKON RAKENTEIDEN KUNTO

Muureissa ja holveissa ei ole sellaisia halkeamia, jotka antaisivat aihetta perustusten korjaamiseen.

Vesikaton ja kattotuolien kunto on tutkittu päänukaton korjauksen yhteydessä 1987 ja havaitut pienet viat on korjattu.

Kirkkosalin lattian alusrakenteet on tarkastettu ja lehterin pylväiden perustukset vahvistettu.

KONSERVOINTITYÖT

Ulkoseinien saumoista ja kivipinnoista poistetaan sementtilaasti ja irtoava kalkkilaasti. Konservattorin valvonnassa tehdään saumaus uudelleen ja puhdistetut seinät lietetään (slammataan) paikalla sammutetusta kalkista valmistetulla laastilla. Laastin mahdollisista lisäaineista ja kiviaineksesta päättää konservattori. Hän antaa myös ohjeet päätyjen koristekomeroitten käsittelystä.

Sisäseinien kalkkipintojen kunnostus on tehty Museoviraston konservattorin valvonnassa 1987 -88 niin, että on ollut mahdollista pitää osa kirkosta koko ajan käytössä.

Erityistä huolta on kannettu pohjoisseinän ainutlaatuisen Kuolemantanssi-maalauksen tutkimisesta ja restauroinnista. Päällemaalauksena tehty restaurointi on poistettu ja alkuperäiset väripinnat otettu esiin. Samoin on tehty kuorissa olevan Neitsyt Marian kuolemaa esittävän maalauksen kanssa. Tulos on korkealuokkaista konservattorityötä.

Osa lehterin lattiaa oli purettava maalausten restauroinnin yhteydessä. Nyt tämä työaukko jätetään peittämättä ja levennetään niin, että maalaukset voi nähdä alhaalta. Aukko suojataan kaiteella. Kaiteen eteen jää lähempää tarkastelua varten noin 65 senttimetrin tila.

ULKO-OVET JA IKKUNAT

Ulko-ovet korjataan muuttamatta niiden nykyistä asua. Alakarmit ja pystykarmien alapäät korjataan paikkaamalla vialliset kohdat irroittamatta koko karmia. Puitteiden vialliset kohdat korjataan samoin. Työ käy parhaiten ammattitaitoiselta puusepäältä, joka käy läpi kaikki aukot yhden kerrallaan.

Ikkunoiden värilliset antiikkilasia jäljittelevät ruudut korvataan kirkkaalla lasilla, esim. venäläisvalmisteisella tuotteella, joka on vanhan vale-tun lasin tavoin "lainehtivaa".

LEHTERI JA URUT

Lehteri on kauttaaltaan painunut noin tuuman verran. Kaikki pystytuet on nyt tuettu uusilta perustuksilta. Painumaa ei ole katsottu tarpeelliseksi korjata.

Urkuja suunniteltaessa on pidetty lähtökohtana kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden urkufasadien säilyttämistä nykyisellään. Mykistä urkupilleistä koottu sommitelma säilytetään koskemattomana. Uusi urkudispositio on erillisenä asiakirjana ja urut on jo tilattukin.

Urkujen soimaton pendangi siirretään noin 30 cm etelään päin syystä, joka ilmenee kohdan

"Konservointityöt" viimeisessä kappaleessa.

Lehterillä luovutaan penkeistä ja siirrytään irtotuolien käyttöön. Ne voidaan tarvittaessa kytkeä toisiinsa tai siirtää muuallekin kulloisenkin tilanteen mukaan. Näillä järjestelyillä saadaan kuorolle tähänastisia paremmat tilat.

KUORI JA KUORIURUT

Kuorin kiinteät istuinpenkit säilytetään ennallaan, samoin niiden ovet.

Alttarikehä siirretään taaksepäin entiseen paikkaansa. Hautaustilaisuuksia varten tehdään siirrettävä katafalkki.

Alttaripöydän antikvaariset arvot estävät tekemästä siihen liturgisten toimitusten kannalta toivottavia muutoksia.

Kuoriin hankitaan kirkkoherra Kai Engströmin suunnittelema kastemalja hiekka- tai kalkkikivestä.

Pohjoisessa laivassa kuorin portaiden vieressä olevat urut säilytetään. Monipuolinen seurakunnallinen toiminta sisältää iltakirkkotilaisuuksia sekä lasten ja nuorison jumalanpalveluksia, joihin kuoriurut ovat erityisen sopivat, myös hautaus- ja vihkimistoimituksissa on näillä uruilla keskeinen osa. Samoin suurten kuorojen ja soitinyhtyeitten yhteisesityksissä, jotka eivät alkuunkaan mahdu lehtereille. Huolimatta siitä, että kuoriurut

rikkovat kirkon interiööriä, on syytä pitää ne paikallaan niin kauan kuin ne kelpaavat tarkoitukseensa.

SAARNASTUOLI

Alkuperäiset värisävyt tutkitaan ja palautetaan konservaattorin esittämällä tavalla. Kultaukset tehdään lehtikullalla, myös alusrakenteen kotkanpäät.

ISTUINPENKIT

Penkkien kunto on maalauspinnoja myöten hyvä eikä kaivanne kohentamista.

Toinen penkkirivi poistetaan tilan saamiseksi suuralle kuorolle. Ensimmäinen penkkirivi siirretään poistettavan tilalle.

LATTIA

Kirkkosalin lankkulattiaa ei uusita eikä sitä tutkimuksiakaan varten avata muualta kuin lehterin kannattajien kohdalta. Tämä antaa mahdollisuuden rajoitettujen arkeologisten tutkimusten tekemiseen sitten, kun siihen on joskus tilaisuus.

VESIKATTO

Vesikaton etelälape uusittiin 1978. Nyt on pohjoislappeen vuoro. Paanut tehdään haapapuusta ja sivellään hautatervalla. Paanuja tehdään yli lasketun tarpeen ja varastoidaan niitä tulevia korjauksia varten.

VALAISTUS JA SÄHKÖTYÖT

Kirkkosalin valaistus uusitaan kokonaan. Pääteemana on kahdeksan messinkistä barokkikruunua. Lähtökohdana on liitteenä olevassa valokuvassa (Museovieraston negatiivi n:o 13 547) näkyvä kruunu; sen seuraksi hankitaan samankokoisia ja tyyliltään samankaltaisia uusia tai vanhoja kruunuja. Kruunut eivät sellaisinaan pysty valaisemaan kirkkosalia.

Kruunuihin on mahdollista lisätä pienet "sähkökynttilät" elävöittämään kruunuja, mutta elävien kynttilöiden käyttäminen käy myös päinsä.

Valaistusta lisätään sähkökäyttöisillä seinälampeilla.

Kuorin valaisemiseen käytetään nyt kirkkosalissa olevien kristallikruunujen lisäksi kirkkosaliin näkymättömiä valonheittäjiä.

Lehterillä ja lehterin alla käytetään moderneja valaisimia.

Ulkovalaistus ja julkisivuvalaistus tehdään erikoissuunnitelman mukaan.

Sakaristosta siirretään nykyinen jakokeskus täydennettynä kellotapuliin. Sakaristoon jää vain ohjauskeskus. Kirkon ullakolle asennetaan kauko-ohjattu jakokeskus.

Ukkossuojaus on uusittu.

Kirkkoon hankitaan nykyaikaiset palonilmaisin- ja murtoilmaisinlaitteet.

Kuuluvuutta parannetaan äänenselkeytysvahvistimilla. Huonokuuloisten lisälaitteet pysyvät nykyisensä.

Kaikki tässä mainitut työt suunnittelee Insinööritoimisto Risto Mäenpää.

SAKARISTO

Sakariston seinät ja holvit on restauroitu 1976. Seurakunnan viran- ja toimenhaltijat pitävät uutta sisustusta välttämättömänä nyt kun jakokeskus muuttuu ja ehtoolliskaluston pesutilat ovat osoitautuneet epäkäytännöllisiksi. Suunnittelutehtävä annetaan kokeneen sisustustaiteilijan tehtäväksi yhteistyössä arkkitehdin kanssa.

Sakariston ulko-oven alle on ehdolla luukku radio- ja televisiokaapeleita varten. Museovirastolta pyydetään asiasta lausunto.

KÄYTTÖTEKSTIILIT

Kaikki käyttötekstiilit käytävämatoista ja verhoilusta alkaen pienimpään kirjaliinaan asti ovat uusimisen ja täydentämisen tarpeessa. Suunnittelijaksi kiinnitetään arkkitehdin hyväksymä tekstiilitaiteilija.

Erillisiä tekstiilitaideteoksia, joilla ei ole mitään funktiota, on kirkkoon vaikeata sijoittaa, eikä niitä ole suunnitteillakaan.

MAALAUSTYÖT

Ikkunat ja ovet sekä istuinpenkit kaipaavat vain täydennyskäsittelyä. Lattia maalataan kokonaan uudelleen rakennustöiden päätyttyä. Urkufasadien, saarnastuolin ja virsitaulujen kunnostamisessa tarvitaan koristemaalari-kultaajan apua.

LÄMMITYS

Vuonna 1936 asennettu vesilämmitysjärjestelmä penkien alla olevine radiaattoreineen tyydyttää edelleen sille asetettavat vaatimukset. Sakariston radiaattorien tehoa lisätään.

KELLOTAPULI, KIVIAITA JA PORTIT

Kellotapulिन kivosat siistitään konservattorin ohjeiden mukaan.

Puuosat sivellään hautatervalla. Paanukatto korjataan ja tervataan.

Kiviaidan välttämättömät korjaukset tehdään vahingoittamatta turve- ja sammalpintoja.

Kirkkomaan pohjoiseen kiviaitaan avattujen ajoporttien rautatyöt annetaan sepän tehtäväksi arkkitehdin ohjeiden mukaan niin, että niistä tulee pääpiirteittäin samankaltaiset kuin aidan muut portit ovat.

Korjaustyön aikana ilman valvontaa ja ohjeita tehdyt uudet portit on poistettava. Ne ovat liian raskaat avata ja aukeavat epäkäytännöllisellä tavalla.

VANHA ALTTARITAU LU

Suurikokoinen Kristuksen ylösnousemusta kuvaava alttaritaulu sijoitetaan kirkkosalin eteläseinälle itäisestä ovesta länteen päin niin korkealle, että siihen ei ylety kädellä, eli noin kahden metrin korkeuteen lattiasta. Taulu ripustetaan seinän epätasaisuuden takia vinoon, niin että yläpää on etäämpänä seinästä kuin alapää.

Taulu kuuluu osana siihen klassisistiseen kokonaisuuteen, jota edustavat lehterin kaide, lehterin pylväät ja virsinumerotaulut.

KORJAUSTYÖN TAVOITTEET

Edellä olevasta käy ilmi, että Inkoon kirkossa ei ole tarpeen tehdä suuria rakennusteknisiä töitä eikä myöskään oleellisia muutoksia.

Työn laadun tavoitteena on, että kaikki toimet tehdään korkeiden laatuvaatimusten mukaisesti parhaista materiaaleista. On tärkeätä, että kaikkialla näkyy ihmiskäden työn jälki ja että kaikissa yksityiskohdissakin on vallitsevana ihmisen mittakaava.

Yleistavoitteena on sellainen kokonaiskuva, että asiaan vihkimätön kävijä ei huomaisi kirkossa mitään tehdynkään - tai jätetyn tekemättä.